

راه‌کاری برای افزایش مهارت دانش‌آموزان در فعالیت‌های روزمره

نبی جنادله

دبیر درس کار و فناوری ناحیه‌ی چهار اهواز

مقدمه

انسان موجودی اجتماعی است و فقط در جمع می‌تواند زندگی کند و استعدادهای خود را شکوفا سازد. خانواده اولین و کوچک‌ترین واحد زندگی اجتماعی می‌باشد. این زندگی اجتماعی مبتنی بر همکاری و مشارکت تمامی اعضای خانواده است و هر عضو از اعضای خانواده باید نقش و وظیفه‌ی خود را به خوبی انجام دهد. در غیر این صورت خانواده دچار آسیب می‌گردد یا این‌که عضوی از خانواده مجبور می‌شود که وظیفه دیگران را به دوش بکشد. بسیاری از مهارت‌ها را فرد در خانواده یاد می‌گیرد و به دست می‌آورد. متأسفانه در زندگی امروزی بنا به دلایلی فرزندان در کارهای روزمره مشارکت نمی‌کنند و همه‌ی کارها را به دوش والدین می‌اندازند و یا در روابط اجتماعی دچار مشکل هستند؛ که این امر آسیب‌های جدی به شخصیت فرزندان وارد می‌سازد. نوجوان ما از انجام کارهای روزمره‌ی خود ناتوان و عاجز می‌ماند و همواره متکی به پدر و مادر خود خواهد بود. پسران در سنین نوجوانی علاقه‌ی خاصی به استقلال، جدا شدن از خانواده و پیوستن به گروه همسالان دارند (۱). در مورد نیاز نوجوان به استقلال، والدین باید هماهنگ با این پدیده‌ی رشدی عمل کنند. آنان بایستی بتوانند با هم گام بردارند و پیش بروند. زمانی که نوجوان می‌خواهد تجربه کند، به وی احترام بگذارند و اجازه بدهند تا حدی خودش آزمون و خطا داشته باشد. یعنی در حوزه‌هایی که احساس می‌شود خطر کمتر است اجازه داده شود خودش ریسک کند و تصمیمش را اعمال کند. با مسئله‌ی استقلال نوجوان با احترام برخورد شود و به او اجازه داده شود مستقل فکر کند (۲). دلایل زیادی برای عدم مشارکت کودک و نوجوان ما در کارهای منزل و روابط اجتماعی وجود دارد که در زیر به بخشی از آن‌ها اشاره می‌گردد:

- برخی از والدین مهارت کافی در تربیت فرزند و پرورش استعدادهای وی ندارند و نمی‌دانند که چه کارهایی را باید به فرزند خود بسپارند. در واقع وظیفه‌ی فرزند در خانه و اجتماع را نمی‌دانند.
- برخی از والدین به دلیل محبت و علاقه‌ی خود به فرزند دوست ندارند که بچه‌ی آن‌ها به زحمت بیفتد و کاری بر دوش او بنهند؛ همواره کارهای فرزند خود را خود انجام می‌دهند.
- بعضی از والدین تنها وظیفه‌ی فرزند خود را درس خواندن می‌دانند و فکر می‌کنند که اگر کاری غیر از درس به وی بسپارند به درس او لطمه وارد می‌سازند.
- برخی از والدین از توانایی‌های فرزند خود غافلند و نمی‌دانند که فرزند آن‌ها توانایی انجام بعضی از کارها را دارد لذا کاری به وی نمی‌سپارند.

- برخی از والدین عقیده دارند که مهارت انجام کارهای روزمره ساده است و نیازی به آموزش ندارد و فرزند آن ها در آینده خواه نا خواه این کارها را یاد خواهد گرفت؛ بنابراین اصراری بر آموزش این کارها به فرزند خود ندارند.

بنا به دلایل فوق برخی از فرزندان ما بزرگ می‌شوند و تا سنین بالاتر می‌رسند ولی از انجام کارهای ساده‌ی خود عاجز می‌مانند. روانشناسان معتقدند که انجام کارهای روزمره برای نوجوان مفید و لازم است. محیط خانه مکان مناسب و شاید تنها مکان برای آموزش مهارت‌های ساده و روزمره می‌باشد. یکی از اهداف درس کار و فناوری دست‌ورزی و مهارت دانش‌آموزان در انجام کارهای روزمره هرچند کوچک می‌باشد. بنابر این دبیران محترم این درس می‌توانند در این زمینه نقش ایفا نمایند و بخشی از آموزش دانش‌آموزان را به اولیای آنان بسپارند.

اهداف

- آگاهی والدین از توانایی‌های فرزند خود
- مشارکت خانواده در آموزش و ارزیابی فرزند خود
- ایجاد ارتباط کاری بین مدرسه و خانواده‌های دانش‌آموزان
- تبدیل یافته‌های علمی دانش‌آموزان به جنبه‌های کاربردی
- دادن جنبه‌ی آموزشی به کل ساعت‌های روزانه و عمل به حدیث زگهواره تا گور دانش بجوی
- تقویت حس مسئولیت‌پذیری فرزندان در انجام وظایف خود در خانواده و جامعه
- افزایش اعتماد به نفس دانش‌آموزان و دادن حس مهم بودن و اضافی نبودن در خانواده و اجتماع
- کمک و همیاری دانش‌آموز در انجام برخی از کارهای منزل و برداشتن انجام آن ها از دوش والدین
- آماده شدن دانش‌آموز برای انجام وظایف اجتناب‌ناپذیر آینده در زندگی شخصی خود
- تبدیل محیط خانواده به یک محیط صمیمی همراه با حس رضایتمندی در تک تک افراد خانواده به دلیل انجام وظایف و اعمال نقش هر یک از اعضای خانواده

روش کار

برای هر نوبت امتحانی (از اول سال تحصیلی تا نوبت اول و از بعد از نوبت اول تا نوبت دوم) لیستی ده موردی از کارهای روزمره و ساده در حد توان دانش‌آموزان توسط دبیر کار و فناوری تهیه می‌گردد. برای هر مورد دو نمره اختصاص داده می‌شود و از دانش‌آموزان خواسته می‌شود که در محدوده‌ی زمانی یک هفته‌ای با نظارت والدین انجام دهند. والدین باید انجام کار توسط فرزند خود را ارزیابی نمایند و برای هر کار درصدی از دو نمره منظور نمایند. به این ترتیب برای هر نوبت امتحانی بیست نمره از نمرات تکوینی توسط اولیا به دانش‌آموزان داده می‌شود. در دو صفحه‌ی بعدی لیستی پیشنهادی از کارهای روزمره برای دو نوبت اول و دوم سال تحصیلی ۹۴ - ۹۳ ارائه می‌گردد.

جدول ۱ - لیست پیشنهادی از کارهای روزمره برای نوبت اول

با سلام خدمت ولی محترم آقای شماره‌ی تماس ولی
 نام و نام خانوادگی دانش آموز پایهی
 یکی از اهداف درس کار و فناوری دست‌ورزی و مهارت فرزند شما در انجام کارهای روزمره هرچند کوچک می‌باشد. دست یاری به سوی شما دراز می‌کنیم تا ما را در این امر یاری نموده و در انجام کارهای زیر، فرزند خود را همراهی کنید. در نهایت ۲۰ نمره از نمره‌ی تکوینی نوبت اول دانش آموز، نمره‌ای است که شما به ایشان می‌دهید. ما اطمینان کامل داریم که نمره‌ی داده شده توسط شما متناسب با فعالیت انجام شده‌ی دانش آموز می‌باشد.

نوع فعالیت	تاریخ انجام فعالیت	نمره ولی از نمره ۲	امضای ولی	امضای دبیر
جلد کردن کتاب های خود	۷/۱۰ تا ۷/۱۶			
باز کردن سر شیر توری‌دار آب و تمیز کردن آن از رسوبات	۷/۱۷ تا ۷/۲۳			
تعویض واشر مغزی شیر آب که علت چکه کردن آب از شیر می‌باشد	۷/۲۴ تا ۷/۳۰			
کمک در گردگیری و نظافت منزل	۸/۱ تا ۸/۷			
روغن‌کاری لولا و قفل درب و پنجره	۸/۸ تا ۸/۱۴			
مرتب کردن و چین کتاب در کتاب خانه بر اساس موضوع کتب	۸/۱۵ تا ۸/۲۱			
دوختن پارگی و دکمه‌ی لباس خود	۸/۲۲ تا ۸/۲۸			
مبلغی پول برای هزینه‌ی یک هفته به او بدهید تا برنامه‌ریزی کرده علاوه بر تأمین نیازهای خود مقداری را پس انداز کند	۸/۲۹ تا ۹/۵			
شستن میوه و پذیرایی از اعضای خانواده	۹/۶ تا ۹/۱۲			
به رعایت نظم و انضباط، چین وسایل خود، حفاظت و نگهداری از کتاب، دفتر، اسباب‌بازی- های خود چند نمره از دو نمره را به فرزند خود می‌دهید؟	۹/۱۳ تا ۹/۱۹			

بسمه تعالی

جدول ۲ - لیست پیشنهادی از کارهای روزمره برای نوبت دوم

با سلام خدمت ولی محترم آقای شماره‌ی تماس ولی
 نام و نام خانوادگی دانش آموز پایه ی
 یکی از اهداف درس کار و فناوری دست‌ورزی و مهارت فرزند شما در انجام کارهای روزمره هرچند کوچک می‌باشد. دست یاری به سوی شما دراز می‌کنیم تا ما را در این امر یاری نموده و در انجام کارهای زیر، فرزند خود را همراهی کنید. در نهایت ۲۰ نمره از نمره‌ی تکوینی نوبت دوم دانش آموز، نمره‌ای است که شما به ایشان می‌دهید. ما اطمینان کامل داریم که نمره‌ی داده شده توسط شما متناسب با فعالیت انجام شده‌ی دانش آموز می‌باشد.

نوع فعالیت	تاریخ انجام فعالیت	نمره ولی از ۲ نمره	امضای ولی	امضای دبیر
شستن لباس خود	۱۱/۴ تا ۱۱/۱۰			
اتو کردن لباس خود	۱۱/۱۱ تا ۱۱/۱۷			
روشن کردن اجاق گاز - درست کردن چایی، نیمرو و ... و خاموش کردن اجاق	۱۱/۱۸ تا ۱۱/۲۴			
تعویض لامپ اتاق (به فرزند خود یاد دهیم قبل از انجام هر کار برقی باید فیوز را قطع کند)	۱۱/۲۵ تا ۱۲/۱			
برای یک هفته خرید مایحتاج منزل از سوپر مارکت را به او بسپارید ضمن همراهی کردن وی گوشزد نمایید به برچسب تاریخ تولید و انقضاء، قیمت مصرف‌کننده و علامت استاندارد توجه کند	۱۲/۲ تا ۱۲/۸			
استفاده از عابر بانک: دریافت وجه، انتقال وجه، خرید شارژ و...	۱۲/۹ تا ۱۲/۱۵			
ترتیب یک مهمانی ساده برای دوستان خود و انجام تمامی برنامه‌ریزی‌ها توسط وی	۱۲/۱۶ تا ۱۲/۲۲			
رفتن به سینما، تئاتر یا پارک همراه با دوستان مورد اعتماد خود	۱/۱۵ تا ۱/۲۱			
تلفن کردن به یکی از خویشاوندان و جویای احوال وی شدن	۱/۲۲ تا ۱/۲۸			
به داشتن روابط اجتماعی و رعایت ادب و احترام نسبت به دیگران چند نمره از دو نمره را به فرزند خود می‌دهید؟	۱/۲۹ تا ۲/۴			

اجرای طرح و نظارت بر آن

این طرح در سال تحصیلی ۱۳۹۴ - ۱۳۹۳ و در دبیرستان متوسطه ی دوره ی اول شاهد طلوع بهمن جهت پایه ی هشتم با ۱۵۰ دانش آموز به اجرا در آمد. در آغاز سال تحصیلی به هر دانش آموز یک لیست ده ماده ای برای نوبت اول داده شد. هر دانش آموز موظف شد، هر کدام از مواد را با نظارت خانواده انجام دهد. از ولی دانش آموز خواسته شد تا برای هر مورد نمره ای از ۲ نمره را متناسب با فعالیت انجام شده به فرزند خود بدهد و امضا نماید. پس از انجام هر فعالیت جهت نظارت بر حسن انجام کار به طور تصادفی با ده نفر از اولیا تماس گرفته شد و از انجام کار توسط دانش آموز جويا شدیم. به این ترتیب در مجموع با صد ولی تماس گرفته شد؛ که همگی انجام فعالیت توسط فرزند خود را تأیید کردند. در نهایت در یک نظرسنجی بدون ذکر نام، نظر اولیا را توسط فرم نظر سنجی زیر خواستیم:

بسمه تعالی

با سلام خدمت ولی محترم

همان گونه که استحضار دارید از ابتدای سال لیست ده موردی از کارهای ساده و روزمره در اختیار فرزند شما قرار داده شد و از ایشان خواسته شد تا با نظارت شما انجام دهد. حال که به توفیق خداوند متعال نیمسال تحصیلی اول به پایان رسیده است، از شما تقاضا داریم که در موارد زیر نظر خود را اعلام فرمایید تا نتیجه ی این طرح را ارزیابی کنیم:

۱-۱ دستورزی و مهارت فرزند خود در انجام کارهای روزمره را قبل از انجام طرح چگونه ارزیابی می کنید؟
(الف) خوب (ب) متوسط (ج) ضعیف

۱-۲ دستورزی و مهارت فرزند خود در انجام کارهای روزمره را در حال حاضر (پس از انجام طرح) چگونه ارزیابی می کنید؟
(الف) خوب (ب) متوسط (ج) ضعیف

۲-۱ کمک و همیاری دانش آموز در انجام برخی از کارهای منزل را قبل از انجام طرح چگونه ارزیابی می کنید؟
(الف) خوب (ب) متوسط (ج) ضعیف

۲-۲ کمک و همیاری دانش آموز در انجام برخی از کارهای منزل را در حال حاضر (پس از انجام طرح) چگونه ارزیابی می کنید؟
(الف) خوب (ب) متوسط (ج) ضعیف

۳-۱ قبل از اجرای طرح به چه میزان از توانایی و استعداد های فرزند خود آگاهی داشتید؟
(الف) زیاد (ب) متوسط (ج) کم

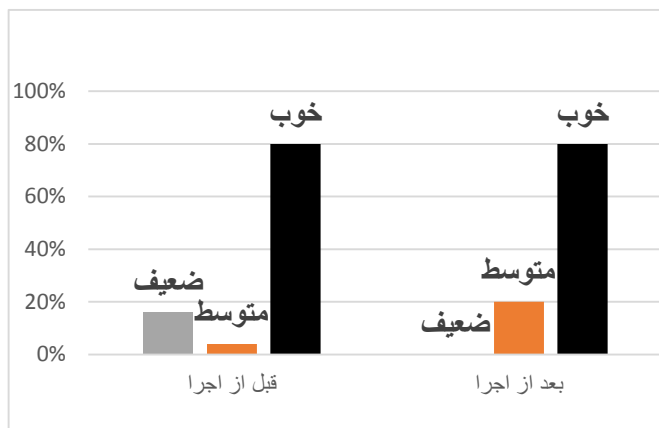
۳-۲ بعد از اجرای طرح به چه میزان از توانایی و استعداد های فرزند خود آگاهی پیدا کردید؟
(الف) زیاد (ب) متوسط (ج) کم

۴- اثر این طرح در افزایش اعتماد به نفس دانش آموزان و دادن حس مهم بودن و اضافی نبودن در خانواده و اجتماع را چگونه ارزیابی می کنید؟
(الف) خوب (ب) متوسط (ج) ضعیف

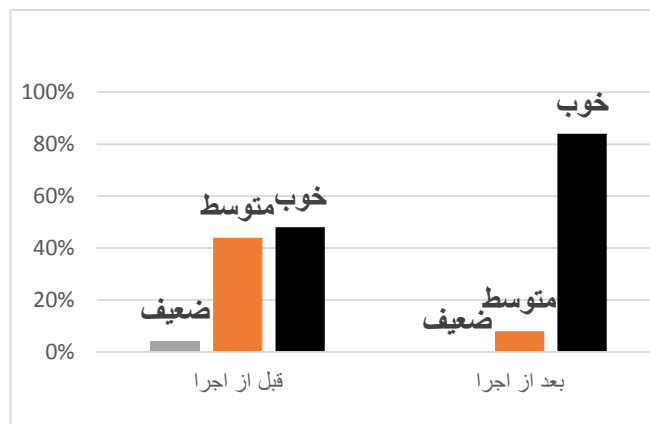
۵- آیا با ادامه ی انجام این طرح موافقت می کنید؟
(الف) بله (ب) خیر (ج) بی تفاوت

نتایج نظرسنجی در نمودارهای زیر نشان داده شده است:

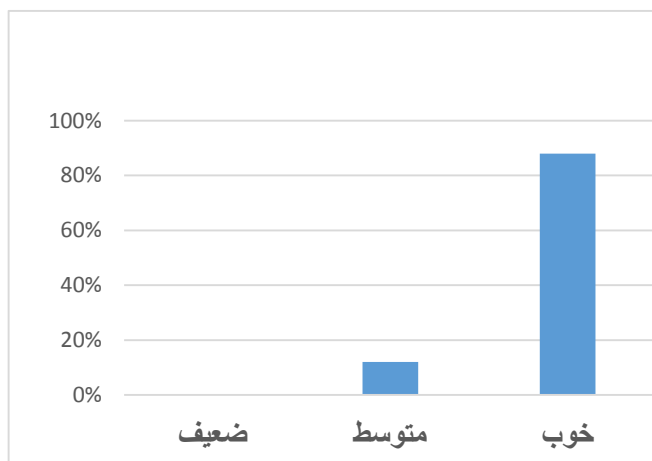
نمودار ۲- میزان کمک و همکاری دانش‌آموزان قبل و بعد از اجرای طرح

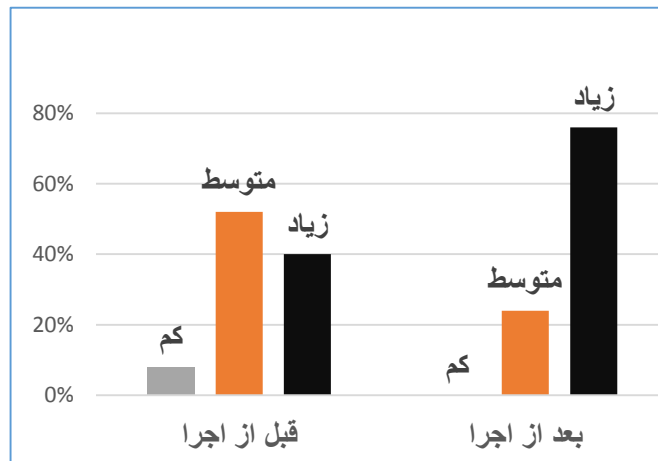
نمودار ۱- میزان دست‌ورزی و مهارت دانش‌آموزان قبل و بعد از اجرای طرح

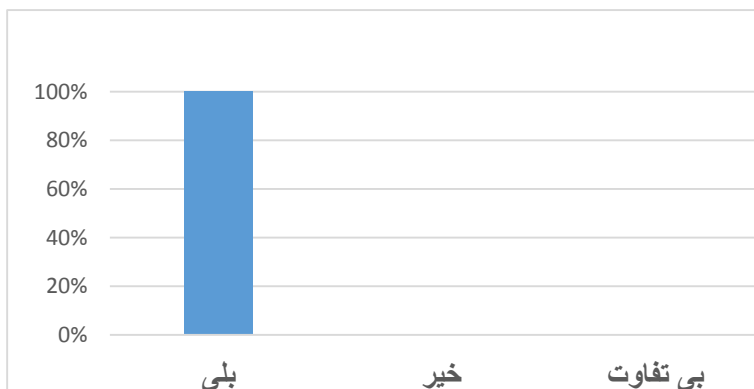
نمودار ۴- اثر طرح بر افزایش اعتماد به نفس و حس مهم بودن در دانش‌آموزان

نمودار ۳- میزان آگاهی والدین از استعدادهاى دانش‌آموزان قبل و بعد از اجرای طرح

نمودار ۵- میزان موافقت اولیا با ادامه ی اجرای طرح

ارزیابی تأثیر اقدام جدید

با توجه به نظر سنجی از والدین نتایج زیر به دست آمده است:

- با توجه به نمودار ۱ میزان دست ورزی و مهارت دانش‌آموزان بعد از اجرای طرح نسبت به قبل از آن به میزان قابل توجهی افزایش پیدا کرده است
- با توجه به نمودار ۲ میزان کمک و همیاری دانش‌آموز در انجام برخی از کارهای منزل از ضعیف به متوسط تغییر جهت داده است
- با توجه به نمودار ۳ والدین بیشتری بعد از اجرای طرح از استعداد های فرزندان خود آگاهی پیدا کرده اند
- با توجه به نمودار ۴ تمامی والدین اثر طرح بر افزایش اعتماد به نفس دانش‌آموزان و احساس مهم بودن در خانواده و اجتماع را مثبت ارزیابی کرده اند
- با توجه به نمودار ۵ تمامی والدین با ادامه ی اجرای این طرح اظهار موافقت کرده اند

نتیجه گیری نهایی و ارائه ی پیشنهادها

با توجه به نتایج فوق، این طرح مثبت ارزیابی می شود اما موارد زیر اگر لحاظ شود بر اثر گذاری بیش تر طرح می افزاید:

- هر دبیری بنابر شرایط منطقه‌ی محل خدمت و توانایی‌های دانش‌آموزان خود می تواند کارهای مختلفی را به دانش‌آموزان خود واگذار کند. برای مثال خصوصیات و شرایط یک دانش‌آموز شهری و روستایی یا عشایری با یک دیگر متفاوت بوده و دبیر باید با توجه به این تفاوت ها کارهایی را به دانش‌آموزان بسپارد .
- بعضی از والدین پیشنهاد داده اند که کارهای تخصصی تری به دانش‌آموزان جهت انجام در منزل واگذار گردد؛ که هر دبیر می تواند با توجه توانایی ها و امکانات دانش‌آموزان مواردی را اضافه کند
- برخی از اولیا پیشنهاد داده اند که ابتدا در مدرسه نحوه ی انجام درست کارهای واگذار شده به دانش‌آموزان آموزش داده شود سپس از آن ها خواسته شود تا در منزل انجام دهند. پیشنهاد می گردد که اگر دبیر وقت داشته باشد به این امر بپردازد
- بعضی از اولیا پیشنهاد کرده اند که مهارت های بهداشت فردی نیز به موارد ذکر شده افزوده گردد.
- برخی از اولیا خواسته اند از دانش‌آموزان بخواهیم تا از وسایل خود استفاده ی بهینه نموده مواد دور ریختنی و بلا استفاده را جهت ساخت بعضی وسایل بازیافت نمایند. دبیران محترم می توانند با درج مواردی به این مسئله نیز توجه نمایند.
- بعضی از اولیا اظهار کرده اند که اضافه کردن موارد اخلاقی، تربیتی و اجتماعی به موارد یاد شده می تواند بر کیفیت طرح بیافزاید. که در لیست کارهای نیمه دوم (جدول ۲) تا حدی لحاظ شده است.

۱- گروه سبک زندگی سیمرغ www.seemorgh.com/lifestyle

۲- محمودی قرائی، جواد؛ (۱۳۸۸)، نیاز نوجوان به استقلال، (چگونه به این نیاز پاسخ دهیم)، تهران، نشر قطره

Abstract

Man is a social creature and just can live together. In today's life children do not participate in routine daily tasks and are having difficulty in social relationships. Doing routine daily tasks for a teenager is useful and necessary. The home environment is a suitable place for training simple and routine daily tasks. One of the goals of the work and technology course, is student skills in doing chores. So the work and technology teacher can be make over part of the training of students to their parents. In this case, a lists of chores and simple tasks- that students can do it-is prepared by the teacher, and students will be asked to do it with parental supervision in a specify time. Child labour must be evaluated by the parents and for each term twenty score of scores given to students by them. To evaluate the plan by an opinion poll, we seek advice of the students,, parents. The result of this poll indicates the success of the plan and its implementation is positive, respectively.